Haşd-i Şabi'nin Devletleşen Gücü

"Devletlerin çoğunun ordusu vardır. Ancak Prusya ordusunun bir devleti var"
Voltaire

Bugünkü Almanya'nın temellerini atmış olan Prusya Krallığı'nı bu şekilde tanımlıyor Fransız düşünür Voltaire. Prusya devlet adamı ve ilk Alman şansölyesi Otto Von Bismarck birliğini tamamlamadan önce Almanya, zayıf ve bölünmüş halde yaklaşık 13 küçük devletçikten oluşan bir ülkeydi. Prusya krallığının yayılmacı ve etnik-milliyetçiliğe dayalı siyaseti üzerine eklenen askerî karakter, Alman birliğine giden yolu açmıştı. 19.yüzyılın başlarından itibaren devletin temel direği haline gelen ordu, zaman içerisinde siyaseti ve ekonomiyi kontrol eden bir yapıya dönüştü. "Önce savaş, sonra barış" ilkesi ile hareket eden ve başarının "demir ve kan"da yattığına inanan Bismarck, milliyetçiliği ve millî başarıyı askerileşmeyle eş değerde tutuyordu.

Orduya ve askerileşmeye verilen değerle Prusya ordusu, birliği sağlayıp Alman devletini kurmayı başarmış ve bu sayede "devleti olan ordu" unvanını almıştı. Günümüzde Irak'ta yaşanan gelişmeler; Haşd-i Şabi'nin askeri karakteri ve Irak siyasetinde elde etmeye çalıştığı konum Prusya hakkında yapılmış olan bu tanımlamayı hatırlatıyor. Ancak Irak özelinde Haşd-i Şabi'nin Irak'ın Şii unsurları üzerinde oluşturduğu askeri karakter bir "birlikten" çok "parçalanmanın" habercisi gibi görünüyor.

Çok Parçalı Yapı ve Mikro Milliyetçilikler

Irak'ta DAEŞ'le mücadele sırasında Haşd-i Şabi'nin öne çıkması, Irak'taki sadakatin merkezi ordu ve devletten ziyade Haşd-i Şabi bünyesindeki alt militan gruplara dağılmasına sebep oldu. Bu gruplar milliyetçiliği, Irak milliyetçiliğinden ziyade gücü kendi ellerinde toplayacak bir mikro milliyetçilikler olarak kullanma yolunu seçtiler. Farklı etnik-dini unsurları bünyesinde barındıran devletlerde mikro etnik-milliyetçiliklerin görülmesi normalse de Irak'ta bugün yaşanan durum Haşd-i Şabi bünyesinde çeşitli aidiyetleri olan grupların birbirleri üzerinde hakimiyet kurma mücadelesine dönüşmüştür.

Militanların devlet tarafından boş bırakılan alanları doldurması, genel anlamda statükoyu temsil eden devletin meşruiyetine karşı ciddi bir tehlike arz etmektedir. Bu durum Irak gibi, militanların özellikle dışarıya, yani İran gibi başka bir ülkeye bağlılıklarının bulunması ülke içerisinde ciddi çatışmalara zemin hazırlayacaktır.

Irak meclisi 26 Ekim 2016'da Haşd-i Şabi'yi Irak ordusu bünyesinde bağımsız bir yapılanma olarak kabul ettiğini açıkladı. Bu kanunla Başbakan'ın yetkisi altına alınmaya ve böylece siyasi ilişkiler geliştirmesine engel olmaya çalışılmıştı. Ne var ki bu durum hükümetin halk nezdinde gücünü azaltarak Haşd-i Şabi'ye ordunun imkânlarından da yararlanabileceği ancak içerisinde erimeyeceği biçimde bir meşruiyet alanı kazandırmış oldu. Bunlara ek olarak örgüt içerisinde farklı grupların farklı liderlere duyduğu sadakat, çoğu zaman merkezi hükümetin politikaları ile de çelişmesi, örgütler konfederasyonu halindeki Haşd-i Şabi'nin siyasi olarak kendisini etkinleştirmesine olanak verdi.

Askeri gücünü kendisine özgü, yeni hibrid savaş enstrümanı olarak siyasi arenaya tahvil eden Haşd-i Şabi formasyon olarak Irak merkezi yönetimi için baş edilmesi oldukça güç bir güç haline geldi. Haşd-i Şabi'nin DAEŞ'e karşı yürüttüğü savaş, düzenli bir devlet ordusunun bir dış düşmana karşı yürüteceği savaş değildi. Zira DAEŞ de Haşd-i Şabi de gayrı nizami, devlet dışı unsurlardan oluşurken düzenli orduların elindeki savaş araçları ile elde ettikleri gücü propaganda ve iletişim sahasına yönlendiriyordu. Haşd-i Şabi gerek İran'dan ve ABD'den aldığı lojistik desteği gerekse DAEŞ karşısında Bağdat tarafından zoraki olarak kendisine atfedilen meşruiyeti ile gücünü büyütse de yabancı bir devlet ile yapılacak konvansiyonel bir savaşta düzenli eğitim almış ve bu savaş biçimine uygun biçimde teçhizatla kuşanmış düzenli bir ordunun yerini tutabilecek bir etkiye sahip değil. Bunlardan da öte, Haşd-i Şabi'nin örgütler koalisyonu, savaşın idamesini sağlayacak ortak amaç dürtüsünü yapısı gereği tam olarak yansıtamamaktadır.

Irak başbakanı Haydar Abadi, 15 Aralık 2017 tarihinde, DAEŞ ile savaşın bittiğini açıklamasının ardından, Irak'taki tüm silahların devlet kontrolü altına alınacağını açıkladı. Irak Şii mercii Sistani'nin sözcüsü de aynı gün, "siyasi bir araç olarak kullanılmalarına engel olmak üzere" Haşd-i Şabi militanlarının anayasal ve hukuki bir platforma taşınması gerektiğini söyledi. Art arda gelen bu açıklamaların oluşturduğu atmosfer Haşd-i Şabi'yi bir tercih yapmaya zorladı: Örgütler konfederasyonu formundan çıkıp Irak Ordusu'na

bağlanmak ya da silah bırakarak siyasi bir parti haline gelmek.

Askeri bir yapı olarak ele aldığı siyasi güç ile sivrilen Haşd-i Şabi açısından bu tercih alanında ciddi engellerle karşılaşmaktadır. Zira, 2015 yılında yürürlüğe giren 36 numaralı Irak Siyasi Partiler Yasası'na göre kurulacak bir parti ya da siyasi organizasyonun yapısı askerî karakter sergilemeyeceği gibi, partilerin silahlı kanadı olmamasına atıf yapmaktadır. Askeri gücü dönüştürebileceğine emin olan örgüt bünyesindeki bazı gruplar da bu engeli aşabilmek için Abadi'nin silah devretme çağrısına uyup, örgütlerinden ayrıldıklarını açıklamaya başladılar.

Bu gelişme sonrasında, Irak eski başbakanı Nuri Maliki kendisine seçimlerde destek kazanmak üzere Haşd-i Şabi'den koparak seçimlere giren gruplardan ayrı bir liste oluşturma çalışmasına başladı.

26 Aralık 2017 tarihinde Irak seçim komisyonu 62 Haşd-i Şabi üyesinin seçimlerde aday olmak üzere başvurduklarını açıkladı. Başvuru yapan adaylar arasında Haşd-i Şabi ve Bedir Güçleri komutanı Hadi Amiri ve Asaib-i Ehli'l Hakk lideri Kays Hazali de bulunuyordu. Ancak söz konusu isimlerin aktif olarak halen Haşd-i Şabi içindeki 'komutan' pozisyonları henüz 36. Madde çerçevesinde tartışmaya açılmadı. Komisyon şu ana kadar Haşd-i Şabi ile ilişkileri yakından bilinen ancak silahlı kanat bağlantısı olmayan 11 partinin seçimlerde yer almak üzere başvurduğunu açıkladı.[1]

Seçime Giderken

2018 genel seçimlerinde elbette sadece Haşd-i Şabi'den görünüşte ayrılan militan unsurlar yer almayacak. Merkezde eski Başbakan Maliki ve Abadi, güneyde iki Şii lider Ammar el Hâkim ve Mukteda Sadr, seküler Şii kanatta Iyad Allavi çok parçalı Şii siyasi rakiplerin en öne çıkanları. Şiiler dışında Sünniler ve Kürtler de farklı grup ve koalisyonlarla seçimlere girecek.

Genel tabloya bakıldığında her bir etnik ve dinî grubun aslında kendi içerisinde dahi farklı mensubiyet ve mikro-milliyetçilikler geliştirdiğini görmek mümkün. Bismarck askerileşmiş ancak tek bir milliyetçiliğe sahip unsurları birlik yolunda mobilize edebilmiş olsa da Irak'ta Haşd-i Şabi'nin askerileştirdiği ve siyasi ortama bu şekilde kanalize ettiği farklı mensubiyet ve bağlılıkları olan unsurları birliğe götürecek bir lider var gibi görünmüyor.

---

[1]http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/402998